

U 57/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Suomen liittymisestä perustettavaan Maatalous- ja elintarvikesektorin eurooppalaiseen digitaali-infrastruktuurikonsortioon (EDIC for Agri-Food)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Valtioneuvoston kirjelmä Suomen liittymisestä perustettavaan Maatalous- ja elintarvikesektorin eurooppalaiseen digitaali-infrastruktuurikonsortioon (EDIC for Agri-Food)

Helsingissä 20.11.2025

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah

Neuvotteleva virkamies Sanna Sihvola

EHDOTUS SUOMEN LIITTYMISEKSI EUROOPPALAISEEN MAATALOUS- JA ELINTARVI-KESEKTORIN DIGITAALI-INFRASTRUKTUURIKONSORTIOON (EDIC FOR AGRI-FOOD)

1 Tausta

Suomen on tarkoitus liittyä perustajajäsenenä eurooppalaiseen maatalous- ja elintarvikesektorin digitaali-infrastruktuurikonsortioon (European Digital Infrastructure Consortium for Agri-Food, jäljempänä EDIC for Agri-Food). Perustettavan EDIC for Agri-Foodin tarkoituksena on edistää yhteistä, rajat ylittävää digitaalista ja datainfrastruktuuria maatalous- ja elintarvikesektoreilla. EDIC toimii oikeudellisenä välineenä, joka mahdollistaa yhteiset investoinnit, resurssien yhdistämisen ja skaalautuvien ratkaisujen kehittämisen.

EDIC for Agri-Foodin toiminta tukee EU:n laajempia tavoitteita ja painopisteitä, mukaan lukien digitaalinen vuosikymmen 2030-politiikkaohjelma, Euroopan datastrategia, tekoälyyn keskittyvä Tekoälyn maanosa (AI Continent Action Plan) sekä kilpailukykykompassi (Competitive Compass). EDICit tukevat EU:n datasäädöksen ja EU:n datanhallinta-asetuksen toimeenpanoa tarjoamalla teknistä ja hallinnollista infrastruktuuria, joka mahdollistaa datan jakamisen turvallisesti ja tehokkaasti.

EDIC for Agri-Food tukee EU:n tavoitetta saavuttaa digitaalinen suvereniteetti ja tavoitetta, jossa Eurooppa on maatalous- ja elintarvikesektoreiden digitaalisen murroksen johtaja. Digitaalinen suvereniteetti tarkoittaa EDIC for Agri-Food kontekstissa sitä, että Euroopalla on itsenäinen kyky kehittää, hallita ja hyödyntää dataa ja digitaalisia teknologioita – kuten tekoälyä, pilvipalveluita, data-alustoja ja verkkoinfrastruktuuria maatalous- ja elintarvikesektoreille – ilman riippuvuutta ulkopuolisista toimijoista. EDIC for Agri-Food on mukana mahdollistamassa eurooppalaisten arvojen mukaista datan käsittelyä, jossa keskiössä ovat yksityisyyden suoja ja datan itsemääräämisoikeus, läpinäkyvyys, vastuullisuus ja turvallisuus, sekä demokratian turvaaminen. Suomi tukee Euroopan komission digitaali-strategiaa, visiota ja tavoitteita eurooppalaiselle yhteiskunnalle, yrityksille ja kansalaisille. Suomi on pitänyt tärkeänä jäsenmaiden välistä yhteistyötä digitalisaation tavoitteisiin pääsemiseksi (E 115/2021 vp).

Eurooppalaisista digitaalisen infrastruktuurin konsortioista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä digitaalinen vuosikymmen 2030-ohjelman perustamisesta. EDIC on oikeushenkilömuoto, jonka avulla voidaan nopeuttaa ja yksinkertaistaa monikansallisten eurooppalaisten hankkeiden (Multi Country Project, MPC) perustamista, toteuttamista ja tulosten jalkauttamista käytäntöön. Monikansallisilla hankkeilla helpotetaan EU:n digitalisaatiotavoitteiden saavuttamista. Suomessa EDIC-toimintamalli on arvioitu hyödylliseksi (E 115/2021 vp). Suomi on aiemmin liittynyt kieliteknologiaan keskittyvän ALT-EDICin jäseneksi.

2 Ehdotuksen tavoite

Suomen tavoitteena on aikaansaada kasvua datataloudesta ja digitalisaatiosta. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan tavoitteena on tarttua täysimääräisesti uusien teknologioiden

ja digitalisaation tarjoamaan potentiaaliin, sekä varmistaa, että alustataloutta, tekoälyä, dataa ja digitalisaatiota koskeva EU-sääntely kulkee mahdollistavaan, tasapainoiseen ja Suomen kannalta edulliseen suuntaan, mikä minimoi kansallisen lisäsääntelyn.

Liittyminen EDICin jäseneksi edistäisi hallitusohjelmassa mainittuja tavoitteita. Suomen hallitusohjelmassa määriteltynä tavoitteena on digitalisaation hyödyntäminen entistä paremmin julkisessa hallinnossa, ja myös yritysten valmiuksien vahvistaminen, jotta dataa voidaan hyödyntää liiketoiminnan sekä tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä.

Osallistuminen EDIC for Agri-Foodiin tukee myös Suomen digitaalisen kompassin (Valtioneuvoston selonteko, 2022:65) Digitaaliset infrastruktuurit -osa-alueen tavoitetta 4: Suomalainen datatalous on globaali edelläkävijä 2030. Tavoitteen avaintulokseksi on määritelty: EU-yhteensopivat, avoimiin standardeihin perustuvat data-avaruudet on luotu seuraaville aloille ja niissä toimii useita suomalaisia yrityksiä eri kokoluokista ja toimialoilta: hyvinvointi- ja terveysdata, liikenne ja logistiikka, rakennettu ympäristö, kiinteistöala, maatalous ja ruokatuotanto, energia-ala, paikkatiedon hyödyntäminen, osaaminen, kulttuuriperintö, talousdata, tekijänoikeudet, luonto- ja ympäristödata sekä teollinen data.

EDIC for Agri-Foodin tavoitteena on vauhdittaa Euroopan maatalous- ja elintarvikejärjestelmien digitaalista kehitystä rakentamalla kestävä, yhteentoimivaa, turvallista ja tekoälyvalmista infrastruktuuria, joka tukee luotettavaa datan jakamista ja innovaatioita koko arvoketjussa. Samalla sen tavoitteena on vähentää hallinnollista taakkaa digitalisaation keinoin. Yhteentoimivien ja luotettavien tietojärjestelmien avulla pyritään yksinkertaistamaan raportointia ja nopeuttamaan viranomaisasiointia. Samalla EDIC for Agri-Foodin aloitteet edistävät kilpailukykyä tukemalla kestävien teknologioiden käyttöönottoa ja mahdollistamalla tehokkaamman toiminnan koko arvoketjussa.

Jäsenyyden strategiaa, taloudellisia ja operatiivisia etuja olisivat mahdollisuus vaikuttaa EUTason digitaalisen maatalouden agendaan, mahdollisuus osallistua yhteisten toimintamallien ja standardien määrittelyyn, erityisesti EDICeille suunnattu hankerahoitus ja hankkeiden tulosten välitön hyödyntäminen Suomessa sekä kansainvälisen yhteistyön kautta EDIC for Agri-Foodin kokemuksien ja parhaiden käytäntöjen hyödyntäminen.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Kukin EDIC on oikeushenkilö, joka perustetaan vähintään kolmen EU:n jäsenvaltion hakemuksesta tehdyllä komission päätöksellä. Perustajajäsenvaltiot määrittelevät EDICin hallintorakenteen ja muut toimintaa koskevat säännöt konsortion perussäännössä. EDICin talousarvio perustuu sen jäsenten rahoitusosuuksiin, joita täydennetään muilla tulolähteillä, kuten EU:n tai kansallisilla avustuksilla. EDIC voi toteuttaa monikansallisen hankkeen ottamalla käyttöön perustajajäsenvaltioiden harkinnan mukaan yhteistä infrastruktuuria, tarjoamalla palveluja ja kokoamalla yhteen julkisyhteisön, yksityisten tahojen, loppukäyttäjien ja toimialojen edustajia. Lisäksi erityisesti EDIC for Agri-Foodin on tarkoitus ottaa huomioon olemassa olevat tietojen jakamista koskevat aloitteet Euroopan, kansallisella ja alueellisella tasolla, ja sen toiminta täydentää ja nopeuttaa nimenomaisesti yhteisen eurooppalaisen maatalouden data-avaruuden (Common European Agricultural Data Space, CEADS) kehittämistä ja toteuttamista.

3.1 Kansainvälisen organisaation perustaminen ja ranskalainen yhdistys yllimenovaiheessa

EDIC for Agri-Foodia valmisteleva työryhmä aloitti toimintansa Ranskan johdolla marraskuussa 2023. Ranska toimitti ennakkoilmoituksen EDIC for Agri-Foodin perustamisesta komissiolle 13.6.2024. Ranska, Belgia, Kroatia, Italia ja Romania allekirjoittivat ennakkoilmoituksen aikomuksenaan liittyä jäseniksi. Itävalta, Saksa, Espanja, Latvia, Alankomaat ja Slovenia ilmoittivat aikomuksestaan liittyä tarkkailijajäseniksi. Suomi on osallistunut työryhmän työhön 9.2.2024 alkaen. Suomesta mukana on ollut asiantuntijoita maa- ja metsätalousministeriöstä sekä Luonnonvarakeskuksesta kevästä 2025 alkaen.

EDIC for Agri-Foodin strategian ja tavoitteiden määrittelyn lisäksi valmisteluryhmä on toimintansa aikana työstänyt EDICin perussääntöä, rahoitusta, hallinnointia sekä suunnitellut sen tehtäviä. Maa- ja metsätalousministeriö on ilmaissut puheenjohtajalle kiinnostuksensa osallistua EDIC for Agri-Foodiin joko perustajajäsenenä, varsinaisena jäsenenä tai tarkkailijajäsenenä (2.7.2025). Maa- ja metsätalousministeriö on myöhemmin ilmaissut myös aikomuksensa aloittaa menettelyt, joita perustuslain 96 §:n 2 momentti edellyttää, jotta eduskunta voi päättää valtioneuvoston esityksestä Suomen liittymisestä EDIC for Agri-Foodin perustajajäseneksi (29.8.2025).

Ranskan maatalous- ja elintarvikeministeriö on toimittanut komissiolle luonnoshakemuksen EDIC for Agri-Foodin perustamisesta 10.9.2025. On odotettavissa, että Euroopan komissio hyväksyisi EDIC for Agri-Foodin perustamisen joko 2025 viimeisen neljänneksen tai 2026 ensimmäisen neljänneksen aikana. Hyväksynnän jälkeen EDIC for Agri-Foodin perustamisen kansainvälisenä organisaationa ennakoidaan kestävän jopa 18 kuukautta, johtuen siitä, että Ranskan kansallinen prosessi voi olla hyvin pitkä. Valmistelijamaat ovat huomioineet tämän ja aikomuksena on perustaa välivaiheen ajaksi ranskalainen yhdistys, jonka tarkoituksena on EDIC for Agri-Foodin perustaminen ja sen toimintojen käynnistäminen. Yhdistyksen säännöt ovat samat kuin EDIC for Agri-Foodilla ja sen kotipaikka on Ranska, jolloin se toimii Ranskan lakien alaisuudessa. Suomi liittyy jäsenenä myös tähän yhdistykseen, jotta Suomi voi olla EDIC for Agri-Foodissa perustajajäsenen asemassa ja hyötyä EU-hankehauista, joista rahoitetaan alkuvaiheen digitaalikonsortioita.

3.2 EDIC for Agri-Foodin tehtävät

EDIC for Agri-Foodin perussäännöissä määritellyt tavoitteet ovat ensinnäkin tunnistaa, suunnitella ja toteuttaa strategisia toimia hallinnollisen taakan minimoimiseksi digitaalisten ja datateknologioiden avulla. Toinen tavoite on nopeuttaa kestävien teknologioiden ja käytäntöjen käyttöönottoa, jotka vahvistavat eurooppalaisen maatalouden kilpailuetua maailmanlaajuisesti ja säästävät resursseja. Kolmanneksi tavoitteena on edistää datan jakamista yritysten välisessä (B2B), yritysten ja kuluttajien välisessä (B2C) sekä yritysten ja viranomaisten välisessä (B2G) liiketoiminnassa sekä mahdollistaa strateginen yhteistyö jäsenmaiden välillä, mikä edistää innovaatioita ja toiminnan tehokkuutta maatalous- ja elintarvikesektorilla.

Ensivaiheen tavoitteena vuosina 2026–2027 on perustaa EDIC for Agri-Food kansainvälisenä organisaationa, jonka kotipaikka sijaitsee Ranskassa, ja käynnistää sen operatiivinen toiminta. Ennen virallista perustamista operatiivista toimintaa käynnistää luvussa 3.2 mainittu ranskalainen yhdistys. Alussa EDIC for Agri-Food pyrkii myös laajentamaan jäsenpohjaansa ja sovittamaan toimintansa kansallisiin digitaalisiin strategioihin. Alkuvaiheeseen sisältyy myös monikansallisten kehitystoimien käynnistäminen ensimmäisten hankkeiden muodossa, joihin sisältyy yhteinen digitaalinen maatila ID ja lohkopassijärjestelmä, sekä tekoälypohjaisten ratkaisujen pilotointi maatalouden riskienhallintaan ja tiedon hyödyntämiseen.

Toisessa vaiheessa, vuosina 2028–2030, EDIC for Agri-Food toiminta vakiintuu ja laajenee. Tavoitteena on mahdollistaa jäsenmaille digitaalinen maatila ID:n ja lohkopassijärjestelmän täysimittainen käyttöönotto kaikissa osallistuvissa jäsenvaltioissa ja saattaa infrastruktuuri sekä siihen liittyvät palvelut laajasti tarjolle koko EU:n alueelle ja edistää uusien käyttöönottohankkeiden aloittamista jäsenmaissa. Edelleen käynnistetään uusia monikansallisia kehityshankkeita, jotka hyödyntävät digitaalisen maatila ID:n tarjoamaa dataa, erityisesti tekoälypohjaisissa ratkaisuissa, kuten riskienhallinnassa, tuotannon optimoinnissa ja ilmastomuutokseen sopeutumisessa.

EDIC for Agri-Food vahvistaa kumppanuuksia jäsenvaltioiden, teollisuuden ja tutkimusorganisaatioiden kanssa sekä kehittää pitkäjänteisen toimintamallin, joka varmistaa konsortion taloudellisen ja operatiivisen kestävyuden. Lisäksi EDIC for Agri-Food osallistuu yhteisen eurooppalaisen maatalouden data-avaruuden (CEADS) käyttöönottoon esimerkiksi palveluntarjoajana tai käyttäjänä.

3.3 Ensimmäinen hanke: AgriFood Data Infrastructure and Services (AFDIS)

AgriFood Data Infrastructure and Services (AFDIS) on monikansallinen hanke (Multi-country-project, MPC), jonka tavoitteena on kehittää ja ylläpitää yhteistä eurooppalaista digitaalista ja datainfrastruktuuria maatalous- ja elintarvikesektorille. Hankkeen hakijana toimivat EDIC for Agri-Foodin tulevat perustajajäsenien kumppanuustahot ja sen tavoitteet ovat yhteneväiset EDIC for Agri-Foodin tavoitteiden kanssa. Hankehakemus on jätetty lokakuussa.

Hankkeen ensimmäinen toimenpide on yhteisen digitaalisen maatilatunnisteen (digital Farm ID) sekä peltolohkopassin (digital parcel passport) kehittäminen ja käyttöönotto. Digitaalinen maatila ID-tunniste on tarkoitus suunnitella siten, että se yhdistää kansalliset tunnisteet ja mahdollistaa sujuvan tiedon käytön eri palveluiden ja maiden välillä. Hankkeessa otetaan huomioon yksittäisten jäsenvaltioiden kokemukset sekä kansalliset maatilatunnisteet, EU:n sähköisen tunnistamisen ja lompakon (European Business Wallets) aloite sekä maatilatilastoihin liittyvät kehitystoimet. AFDIS-hanke toimii perustana laajemmalle digitalisaatiolle, tekoälyratkaisujen hyödyntämiselle ja rajat ylittävälle tiedonvaihdon.

Monikansallisen hankkeen alkuvaihetta rahoitetaan Euroopan unionin Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta (DEP), joka tukee digitaalisen infrastruktuurin ja rajat ylittävien palveluiden kehittämistä. AFDIS-hankkeen hallinta siirtyy myöhemmin perustettavalle EDIC for Agri-Foodille. Suomen liittyessä EDIC for Agri-Foodiin, AFDIS-kumppanuustahona on Luonnonvarakeskus.

3.4 Perustajajäsenet, jäsenet ja tarkkailijajäsenet sekä näiden oikeudet ja velvollisuudet

Suomi liittyy kuhunkin konsortioon valtiona. Suomea jäsenvaltiona konsortiossa edustaa ministeriö. EDIC for Agri-Foodissa edustajana on maa- ja metsätalousministeriö, joka käyttää jäsenvaltiolle kuuluvia oikeuksia ja hoitaa siihen liittyviä velvoitteita EDIC for Agri-Foodin toiminnassa.

Euroopan unionin jäsenvaltiot ja Euroopan talousalueen maat voivat liittyä EDIC for Agri-Foodin joko äänivaltaisina jäseninä tai tarkkailijajäseninä. Jäsenen ja tarkkailijajäsenen oikeuksia ja velvollisuuksia kuvataan EDIC for Agri-Foodin perussäännöissä. Perustajajäsenellä tarkoitetaan EDIC for Agri-Foodin perustamisvaiheessa liittyneitä jäseniä, jotka ovat olleet mukana luomassa myös konsortion toimintasääntöjä. Perustajajäsen eroaa jäsenestä myös siltä

osin, että vain perustajajäsenet ehtisivät osallistumaan kohdassa 3.3 kuvattuun AFDIS-hankkeeseen, jossa luodaan raamit yhteiseurooppalaiselle digitaaliselle maatala ID:lle ja lohkopassille ja hyötymään sen hakemasta rahoituksesta.

Jäsenet ovat oikeutettuja osallistumaan jäsenten kokoukseen ja äänestämään siinä periaatteen "yksi maa, yksi ääni" mukaisesti. Jäsenet saavat hyödyntää ja käyttää EDIC for Agri-Foodin tuloksia, mukaan lukien immateriaalioikeudet siinä laajuudessa, kuin perussäännössä on kuvattu. Lisäksi jäsenillä on oikeus osallistua EDIC for Agri-Foodin tapahtumiin, kuten työpajoihin, konferensseihin ja koulutuksiin, sekä tukea EDIC for Agri-Foodia asiaankuuluvien järjestelmien, prosessien ja palveluiden kehittämisessä. Jäsenillä on myös oikeus edustaa EDIC for Agri-Foodia ulkoisissa tapahtumissa ohjeistuksen mukaisesti sekä saada tukea maatalous- ja elintarvikesektorin digitaalisen infrastruktuurin perustamiseen tai käyttöönottoon.

Tarkkailijajäsenet eli tarkkailijat eivät ole EDIC for Agri-Foodin varsinaisia jäseniä, mutta tarkkailijoilla on oikeus osallistua jäsenten kokoukseen ja käyttää puheenvuoroja ilman äänioikeutta. EDIC for Agri-Food voi kuitenkin päättää rajoittaa osallistumista joihinkin kokouksiin tai niiden osiin vain jäsenille. Tarkkailijoilla on oikeus tehdä yhteistyötä EDIC for Agri-Foodin kanssa tiedon ja kokemusten jakamiseksi sekä sääntelyratkaisujen kehittämiseksi siinä laajuudessa kuin konsortio määrittää. Lisäksi tarkkailijat voivat osallistua EDIC for Agri-Foodin tapahtumiin, kuten työpajoihin, konferensseihin ja koulutuksiin, sekä muihin konsortion määrittelemiін toimintoihin. Heillä on myös oikeus päästä EDIC for Agri-Foodin yhteiseen tietovarastoon siinä määrin kuin se on tarpeen jäsenten kokousten keskusteluihin osallistumiseksi. Pääsy teknisiin osioihin voidaan myöntää poikkeustapauksissa, perustellusti ja tapauskohtaisesti, EDIC for Agri-Foodin hyväksynnän perusteella. Tarkkailijajäsenet eivät saa hakea rahoitusta itsenäisesti tai tukea muita konsortioita, jos kyseessä on sama rahoitushaku, johon EDIC for Agri-Food on jo hakijana. Kielto koskee erityisesti Digital Europe Programme (DEP) -ohjelman hakukierroksia, kuten AFDIS-hankkeen haku.

Jokainen jäsen tukee vuosittain EDIC for Agri-Foodin toimintaa rahallisesti tai luontoissuorituksen muodossa perussäännön edellyttämällä tavalla. Tarkkailijalla ei ole tällaista velvoitetta, mutta sen on edistettävä EDIC for Agri-Foodin työtä muuten.

EDIC for Agri-Foodin jäsenyydestä ei voi erota ensimmäisten neljän vuoden aikana sen perustamisesta, ellei jäsenyyttä ole alun perin solmittu lyhyemmäksi määräajaksi. Neljän vuoden määräaika liittyy AFDIS-hankkeelle haettavaan DEP-rahoitukseen, jota voidaan saada 48 kuukauden ajaksi. Neljän vuoden jälkeen jäsen voi erota tilikauden lopussa edellyttäen, että vetäytymispyyntö on toimitettu 12 kuukautta etukäteen. Tarkkailijat voivat vetäytyä milloin tahansa ilmoittamalla siitä kirjallisesti jäsenten kokouksen puheenjohtajalle.

3.5 Hallinto ja päätöksenteko

EDIC for Agri-Food perustetaan kansainvälisenä organisaationa, jonka kotipaikka on Ranskassa. Se toimii monitasoisella hallintomallilla, jossa roolit, vastuut ja päätöksentekoprosessit on määritelty perussäännössä. Keskeisiä päätöksentekuelimiä ovat jäsenkokous, strategisen suunnan johtoryhmä, sidosryhmien ohjausryhmä ja valvova hallintoelin. Päivittäisestä johtamisesta ja operatiivisesta toiminnasta vastaa johtaja (Director). Hänet nimittää jäsenten kokous kolmen vuoden kaudelle, joka voidaan uusida.

Jäsenkokous (Assembly of Members) on ylin päätöksentekuelin. Siihen kuuluu kaksi edustajaa kustakin osallistuvasta jäsenvaltiosta, mutta kullakin jäsenellä on kuitenkin vain yksi ääni. Jäsenkokous järjestetään kaksi kertaa vuodessa ja se hyväksyy strategiset linjaukset, taloussuunnitelmat, uudet jäsenet ja niiden maksusuudet. Jäsenkokous nimittää valvovan

hallintoelimen jäsenet ja valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kahden vuoden kaudelle.

Strategisen suunnan johtoryhmä (Strategic Orientation Board) tukee pitkän aikavälin suunnittelua, tunnistaa nousevia trendejä ja antaa strategisia ja poliittisia suosituksia. Johtoryhmän tehtäviin kuuluu muun muassa tukea johtajaa EDIC for Agri-Foodin työohjelmien ja budjetin valmistelu sekä vuorovaikutuksen edistäminen jäsenvaltioiden, tarkkailijoiden ja sidosryhmien välillä. Johtoryhmän tekemät linjaukset vahvistetaan jäsenkokouksessa.

Sidosryhmien ohjausryhmä (Board of Stakeholders) on neuvoa-antava elin, johon kuuluu teollisuuden, tiedeyhteisön, loppukäyttäjärühmien ja muiden keskeisten sidosryhmien edustajia. Se tarjoaa näkemyksiä digitaaliseen innovaatioon, tarpeisiin ja strategiseen suuntaan liittyen ja edistää EDIC for Agri-Foodin näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sidosryhmien keskuudessa.

Valvova hallintoelin (Supervisory Board) vastaa EDIC for Agri-Foodin toimien toteutuksen valvonnasta ja varmistaa, että toiminta on tavoitteiden ja EU-politiikkojen mukaista. Lisäksi se tarkastaa myös talouden. Valvovaan hallintoelimeen kuuluu jäseniä ja ulkopuolisia asiantuntijoita, joista jälkimmäiset muodostavat enemmistön.

3.6 Rahoitus ja resurssit

EDIC for Agri-Foodin toiminta rahoitetaan jäsenten rahoitusosuuksilla ja hakemalla rahoitusta EU:n eri rahoitusinstrumenteista. Jäsenen rahoitusosuuden suuruus määräytyy perussäännössä ja sen liitteessä III määritettyjen periaatteiden mukaisesti. Jäsenmaksuun liittyvät rahoitusosuudet ovat mahdollisia käteis- ja luontoissuorituksina. Suomen liittyessä EDIC for Agri-Foodiin varsinaisena jäsenenä Suomelle aiheutuvat kulut koostuisivat perussäännön mukaisesta jäsenmaksusta, joka olisi nykyisen arvion mukaisesti minimi jäsenmaksuvelvoite 30 000 euroa vuodessa.

Jokaisen varsinaisen jäsenen odotetaan osoittavan vähintään 0,6 henkilötyövuotta (HTV) vuodessa EDIC for Agri-Food-toimintaan omassa hallinnossaan tai osallistuvissa organisaatioissa. Näitä olisivat maa- ja metsätalousministeriö ja Luonnonvarakeskus. Työpanos voisi kohdentua esimerkiksi: EDIC for Agri-Foodin ja kansallisten digihankkeiden yhteensovittamiseen, kansallisten vastinryhmien ylläpitoon, tulevien EDIC for Agri-Food-hankkeiden valmisteluun kansallisella tasolla, osallistumiseen hallintokokouksiin ja edustamiseen EDIC for Agri-Foodiin liittyvissä tapahtumissa. Työ tehdään maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä ja Luonnonvarakeskuksessa sen henkilöstön toimesta. Palkkakustannusten arvioidaan olevan yhteensä 48 000 euroa vuodessa.

Jäsenyydestä aiheutuvat kustannukset olisivat yhteensä noin 78 000 euroa vuodessa. Neljän vuoden minimijäsenyysajan kulut olisivat siten noin 312 000 euroa. Jäsenmaksu maksetaan valtion talousarvion momentilta 30.01.66 (Kansainvälinen toiminta) ja palkkakustannukset maksettaisiin maa- ja metsätalousministeriön toimintamenoista (mom. 30.01.01) ja Luonnonvarakeskuksen toimintamenoista (mom. 30.01.05) julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten näiden momenttien määrärahojen rajoissa, tarvittaessa hallinnonalan sisäisillä kohdennuksilla.

EDIC for Agri-Foodin toimintaan on jo haettu hankerahoitusta, kuten kohdassa 3.2 on kuvattu. Tästä rahoituksesta noin 560 000 € on varattu Luonnonvarakeskukselle hankkeen piirissä tehtävään kehitystyöhön. Aikomuksena on EDICin toiminnan käynnistyttyä osallistua

hankehakuihin, jotka tarjoavat sen tavoitteiden mukaista rahoitusta, esimerkiksi Digitaalinen vuosikymmen 2030-ohjelman kautta, EU:n rahoitusohjelmista, kuten Horisontti Eurooppa, Digitaalinen Eurooppa, Innovaatorahasto ja Euroopan aluekehitysrahasto, jotka voivat tukea EDICin valmistelua ja toimintaa. EDIC for Agri-Food voi osallistua myös jäsenmaiden kansallisiin hakuihin.

Neljän vuoden jälkeen EDIC for Agri-Foodin rahoitus voi jatkua uusien EU-ohjelmien kautta, jäsenvaltioiden lisäpanostuksilla ja mahdollisesti myös yksityisiltä toimijoilta saatavalla rahoituksella, riippuen konsortion toiminnasta ja sen tuottamien palveluiden kysynnästä.

EDIC for Agri-Foodin perussääntöjen mukaisesti konsortio ja sen jäsenet ovat vapautettuja arvonnalisä- ja valmisteverosta. Arvonnalisäverovapautukset rajataan koskemaan hankintoja, jotka EDIC for Agri-Food ja sen jäsenet tekevät konsortion viralliseen ja yksinomaiseen käyttöön. Vapautuksen edellytyksenä on, että tällainen hankinta on tehty pelkästään EDIC for Agri-Foodin toimintaperiaatteiden mukaista voittoa tavoittelematonta toimintaa varten. Vapautukset arvonnalisäverosta rajataan hankintoihin, joiden arvo on yli 300 euroa. Valmisteverovapautukset rajataan koskemaan hankintoja, jotka EDIC for Agri-Food tekee sen viralliseen ja yksinomaiseen käyttöön. Vapautuksen edellytyksenä on, että tällainen hankinta on tehty pelkästään EDIC for Agri-Foodin toimintaperiaatteiden mukaista voittoa tavoittelematonta toimintaa varten ja hankinta on arvoltaan yli 300 euroa.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Eurooppalaisen digitaalikonsortion eli EDICin perustamiseen ja sisäiseen toimintaan sovelletaan unionin oikeutta ja erityisesti digitaalinen vuosikymmen 2030-ohjelman perustamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöstä ((EU) 2022/2481). Toissijaisesti sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa EDICin sääntömääräinen kotipaikka on, sellaisten asioiden osalta, joita ei säännellä tai säännellään vain osittain unionin oikeudessa ja erityisesti päätöksessä ((EU) 2022/2481). Kolmanneksi sovelletaan EDICin perussääntöä ja sen täytäntöönpanosääntöjä.

EDIC perustetaan päätöksen ((EU) 2022/2481) perusteella menettelyssä, jossa komissio tutkittuaan, täyttävätkö jäsenvaltioiden esittämä hakemus, perussääntö, tekninen kuvaus eurooppalaisesta monikansallisesta hankkeesta sekä isäntjäsenvaltion ilmoitus siitä, tunnus- taako se EDICin perustamispäivästä alkaen kansainväliseksi järjestöksi, tekee päätöksen EDICin perustamisesta tai hylkää hakemuksen. EDICit ovat oikeushenkilöitä siitä päivästä lähtien, kun komission päätös tulee voimaan. Koska konsortion perustaminen isäntävaltio Ranskassa kestää toiminnan aloittamisen kannalta kauan, jopa 18 kuukautta, siirtymäkauden ajaksi on tarkoitus muodostaa yhteinen yhdistys, joka olisi Ranskan lainsäädännön alainen. Tätä menettelyä on kuvattu kohdassa 3.1. Vastaavalla tavalla on toimittu aikaisemmin ALT-EDICin perustamisen ((EU) 2024/458) yhteydessä, ja Euroopan komissio on vahvistanut toimintatavan.

Perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että 93 §:n 2 momentti kattaa myös unionin toimivaltaan muodollisesti kuulumattomat, mutta unioniasioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettavat asiat (PeVM 10/1998 vp). Valtioneuvoston on PL 96 §:n mukaan kirjelmällään lähetettävä puhemiehelle viipymättä tietoonsa tullut ehdotus 7 sellaiseksi säädökseksi, sopimukseksi tai muuksi toimeksi, josta päätetään Euroopan unionissa ja joka muutoin perustuslain perusteella kuuluisi eduskunnan toimivaltaan.

Edellä olevan perusteella maa- ja metsätalousministeriö pyytää valtioneuvostolta allekirjoitusvaltuudet EDIC for Agri-Foodille esitettävän jäsenyyshakemuksen allekirjoittamiseksi Suomen puolesta. Edelleen maa- ja metsätalousministeriö pyytää valtioneuvostolta allekirjoitusvaltuudet ylimenovaiheen ranskalaisen yhdistyksen jäseneksi liittymistä varten. Eduskunta osallistuu valmisteluun PL 96 §:n mukaisesti.

5 Ehdotuksen vaikutukset

5.1 Teknologiaan ja tutkimukseen liittyvät vaikutukset

EDIC for Agri-Food tavoittelee merkittävää teknologista ja digitaalista kehitystä maatalous- ja elintarvikesektoreilla. Osallistuminen EDIC for Agri-Foodiin mahdollistaa sen piirissä tehtävän kehitystyön hyödyntämisen innovaatioiden ja palveluiden luomisessa. Yhteinen infrastruktuuri ja hallintomalli mahdollistaa keskeisten tavoitteiden saavuttamisen, joita jäsenmaiden on mahdotonta, vaikeaa tai kallista saavuttaa yksin.

EDIC for Agri-Foodin tavoitteena on parantaa eurooppalaista maatalous- ja elintarviketeollisuuden digitaalista ekosysteemiä kehittämällä ja toteuttamalla EU:n laajuisia, yhteentoimivia ratkaisuja, jotka perustuvat konkreettisiin käyttötapauksiin ja tähtäävät niiden laajamittaiseen käyttöönottoon. Ratkaisuihin hyödynnetään digitaalista integraatiota, jonka avulla edistetään koko sektorin teknologista uudistumista ja datan hyödyntämistä. Tämän kehityksen konkreettinen ilmentymä on yhteisen eurooppalaisen maatalouden data-avaruuden, CEADSin kehittäminen.

EDIC for Agri-Foodin ensimmäisen hankkeen piirissä kehitettävä yhteinen digitaalinen maatalouden ID edistää viranomaisasioiden automatisointia ja raportointivelvoitteiden vähentämistä. Tämä tukee EU:n Digitaalisen vuosikymmen 2030-tavoitetta, jonka mukaan vuoteen 2030 mennessä 100 % keskeisistä julkisista palveluista tulisi olla digitaalisesti saatavilla. EDIC for Agri-Foodin myötävaikutuksella kehitettävä infrastruktuuri helpottaa viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja parantaa palveluiden saavutettavuutta erityisesti maaseutualueilla.

Suomen osallistuminen EDIC for Agri-Foodiin tarjoaa suoran pääsyn yhteisen eurooppalaisen maa- ja elintarviketalouden infrastruktuurin kehittämistyöhön ja uusien teknologioiden määrittelyyn, pilotointiin ja käyttöönottoon. Tämä tarjoaisi myös Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta tärkeän kilpailuedun, sillä varhainen osallistuminen hankkeisiin, jotka skaalataan EU-tasolle mahdollistaa niiden kehittämisen Suomelle edulliseen suuntaan.

EDIC for Agri-Food tarjoaa mahdollisuuksia uusien teknologioiden ja menetelmien kehittämiseen yhteistyössä yritysten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa. Se edistää kansainvälistä tutkimustyötä ja parantaa mahdollisuuksia osallistua EU-tason rahoitushakuihin. Konsortiolla lisätään eurooppalaisen maa- ja elintarviketalouden datan saatavuutta, myös tutkimuksen tarpeisiin. EDIC for Agri-Foodin jäsenet ja tarkkailijajäsenet ovat oikeutettuja osallistumaan sen puitteissa järjestettyihin tilaisuuksiin ja työpajoihin, joiden kautta voidaan vahvistaa eurooppalaista osaamista ja verkostoitumista.

5.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

EDIC for Agri-Food tukee EU:n laajempia yhteiskunnallisia tavoitteita, erityisesti digitaalisen suvereniteetin, kestävä kehityksen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden näkökulmasta.

Osallistumisen kautta voitaisiin vahvistaa viljelijöiden asemaa ruokaketjussa vähentämällä riippuvuutta eri toimijoiden järjestelmistä ja parantamalla heidän omien tietojensa hallintaa.

EDIC for Agri-Foodin keskeinen mahdollisuus on eurooppalaisen käyttäjädatan eurooppalainen omistajuus ja käyttö. Tämä tukee EU:n tavoitetta edistää digitaalista osallisuutta ja varmistaa, että kaikki kansalaiset ja yritykset voivat hyötyä digitaalisesta siirtymästä.

EDIC for Agri-Foodin tavoite on mahdollistaa rajat ylittävän tiedonvaihto ja yhteisten palveluiden kehittämisen eurooppalaisille maanviljelijöille ja elintarvikeketjun toimijoille, mikä tukee EU:n pyrkimystä vahvistaa alueellista koheesiota ja vähentää digitaalista eriarvoisuutta jäsenvaltioiden välillä.

EDIC for Agri-Foodin ratkaisut, kuten digitaalinen maatila ID ja digitaaliset tuotepassit, parantavat elintarvikkeiden jäljitettävyyttä ja läpinäkyvyyttä koko tuotantoketjussa. Tämä tukee EU:n Green Deal -tavoitteita, erityisesti elintarvikeeturvallisuuden, kestävyys ja kuluttajansuojaa koskevia linjauksia. Digitaalinen jäljitettävyys lisää luottamusta kotimaiseen ja kansainväliseen elintarviketuotantoon.

EDIC for Agri-Food voi toimia johtavassa roolissa digitaalisen maatalouden agendan määrittelyssä sekä järjestelmien luomisessa EU-tasolla, tukea politiikkastrategioita ja edistää yhteisten toimintatapojen ja standardien käyttöönottoa ja näin ollen lisää sen jäsenien vaikutusmahdollisuuksia yhteisiä suuntaviivoja luotaessa.

5.3 Taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset

Jäsenen taloudellisia velvoitteita on kuvattu luvussa 3.6. Sen lisäksi jäsenyydellä on merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia. Perustajajäsenyyden kautta on mahdollista päästä osaksi AFDIS-hankehakua, joka hakee rahoitusta Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta (DEP). AFDIS-hanketta on kuvattu tarkemmin kohdassa 3.3. Kyseinen DEP-ohjelman hakukierros on erityisesti suunniteltu tukemaan uusien EDICien varhaista toteutusvaihetta. DEP-ohjelma tarjoaisi 15 miljoonan euron avustuksen, jonka yhteisrahoitusosuus on 100 % ja rahoituskausi on 48 kuukautta. Tämä summa jakautuisi EDIC for Agri-Foodin jäsenmaille niiden osallistumisen ja työpanoksen suhteissa.

Hankkeen toteutuessa Suomesta Luonnonvarakeskus on hankkeen kumppani, ja sen vastuulla oleviin tehtäväkokonaisuuksiin varattu rahoitusosuus on noin 560 000 €. Suunniteltu työmäärä on 50 henkilötyökuukautta, ja Luonnonvarakeskuksen päävastuita tulisi olemaan AFDIS-hallinto- ja liiketoimintamallin kehittämisen ohjaus, kapasiteetin luonti ja osaamisen siirto sidosryhmille, sekä viestintä. Luonnonvarakeskuksen suurimmat työmäärät hankkeessa kohdistuvat digitaalisen maatila ID:n kehittämiseen ja siihen perustuvien, muun muassa tekoälyä hyödyntävien käyttötapauksien kehittämiseen ja testaamiseen, sekä sidosryhmien osallistamiseen.

Yhteinen tilatunnusjärjestelmä mahdollistaisi tilatunnuksen kytkeytymisen digitaaliseen lompakkoon. Tämä on tavoitteena myös EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) seuraavaa kautta koskevilla komission asetusesityksessä. Digitaalinen maatila ID toteutetaan siten, että kansalliset tilatunnukset säilyvät ja digitaalinen maatila ID antaa mahdollisuuden yhdistää kansalliset tilatunnukset koko Euroopan unionin alueella. Kansallisesti Suomella olisi intressi varmistaa, että suomalainen tilatunnus ja EU:n digitaalinen maatila ID ovat integroitavissa mahdollisimman tehokkaasti ja ilman että se aiheuttaisi kansalliseen tilatunnusjärjestelmään merkittäviä kustannuksia. Lohkopassin tavoitteena on järjestelmä, johon voisi kerätä peltolohkoihin liittyvää tietoa, joka on tarpeen hallinnon yksinkertaistamiseksi ja esimerkiksi hiilensidonnän todentamiseksi, ja joille on tulevaisuudessa tarvetta laajemmin.

Euroopan unioni panostaa merkittävästi digitaaliseen kehittämiseen ja tämä on huomioitu myös budjetissa. Monivuotiseen rahoituskehykseen vuosille 2021–2027 sisältyvän Digitaalinen Eurooppa -ohjelman kokonaisbudjetti on 8,1 miljardia euroa. Lisäksi Euroopan Unioni voi rahoittaa maatalous- ja elintarvikesektorin digitaalista kehittämistä Horisontti Eurooppa -ohjelman, Innovaatiorahaston ja Euroopan aluekehitysrahastojen kautta. EDIC for Agri-Foodin toiminta sovitetaan myös yhteen muiden eurooppalaisten aloitteiden, kuten Euroopan yhteinen maatalouden data-avaruus (CEADS), Tekoälyn testaus- ja kokeiluympäristöt (TEF) ja eurooppalaiset digitaaliset innovaatiokeskittymät (EDIH) kanssa.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu, ja henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Pykälän 2 momentin nojalla kirjeen, puhelun tai muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Osaa maataloudessa syntyvästä datasta voidaan pitää yksityiselämän piiriin kuuluvina henkilötietona, joita perustuslaki suojaa. EDIC for Agri-Foodin ei kerää dataa itse, mutta sen tarkoituksena luoda sellaista digi-infrastruktuuria, joka täyttää Euroopan unionin tietosuojasääntelyn vaatimukset.

EU:n lainsäädäntöön kuuluu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus). Yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan unionin alueella sijaitsevassa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toimipaikassa toiminnan yhteydessä, riippumatta siitä, suoritetaanko käsittely unionin alueella vai ei.

EDIC for Agri-Foodin tavoitteita voidaan pitää ongelmattomana ja myönteisenä perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun henkilötietojen suojan kannalta.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991, myöhemmin itsehallintolaki) 58 §:n 2 momentin mukaan maakunnan hallitukselle on tiedotettava valtiosopimuksia tai kansainvälisiä velvoitteita koskevista neuvotteluista, jos kysymys on maakunnan toimivaltaan kuuluvista asioista. Jos neuvottelut koskevat muuten maakunnalle erityisen tärkeitä asioita, maakunnan hallitukselle on tiedotettava neuvotteluista, jos tämä voi sopivasti tapahtua. Maakunnan hallitukselle on varattava tilaisuus osallistua tässä tarkoitettuihin neuvotteluihin, jos siihen on erityistä syytä. Itsehallintolain 18 §:ssä säädetään maakunnan lainsäädäntövallasta, jonka 1 momentin 15 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maa- ja metsätaloutta, maataloustuotannon ohjaamista; ennen maataloustuotannon ohjaamista koskevaan lainsäädäntötoimeen ryhtymistä on kuitenkin neuvoteltava valtion asianomaisen viranomaisen kanssa.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Ranskan maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut Euroopan komissiolle luonnoshakemuksen EDIC for Agri-Foodin perustamisesta 10.9.2025. Suomen lisäksi muista jäsenvaltioista Itävalta, Belgia, Kroatia, Ranska, Italia, Alankomaat, Romania ja Slovenia ovat luonnoksessa perustajajäseninä. Kolme maata, Irlanti, Latvia ja Espanja, ovat luonnoksessa tulevia tarkkailijajäseniä. Komissio on antanut luonnoshakemuksesta teknisluonteisia kommentteja, joiden perusteella perussääntöihin voidaan tehdä pieniä muutoksia.

Maa- ja metsätalousministeriö on ilmoittanut puheenjohtajamaa Ranskalle aloittavansa prosessin, joka voi johtaa siihen, että eduskunta päättää liittymisestä EDIC for Agri-Foodiin. Päätos tullaan liittämään jäsenmaiden lopulliseen hakemukseen EDIC for Agri-Foodin perustamiseksi.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Maa- ja metsätalousministeriö on valmistellut U-kirjelmää. Myös ulkoministeriö on antanut panosta valmisteluun. Ahvenanmaan maakunnan hallitusta on informoitu U-kirjelmän valmistelusta.

Maatalous- ja elintarvikejaosto (EU18-jaosto) kirjallinen käsittely 10.–13.10.2025

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu positiivisesti jäsenvaltioiden väliseen yhteistyöhön liittyen eurooppalaiseen Maatalous- ja elintarvikesektorin eurooppalaiseen digitaalisen infrastruktuurin konsortioon (EDIC for Agri-Food). Hallitusohjelmassa valtioneuvosto on linjannut tavoitteekseen olla yksi digitalisaation ja datankäsittelyn edelläkävijöistä, ja hyödyntää täysimääräisesti uusien teknologioiden ja digitalisaation tarjoamaan potentiaaliin.

Valtioneuvosto korostaa, että uusilla teknologioilla ja tekoälyratkaisujen tehokkaalla hyödyntämisellä voidaan luoda uutta liiketoimintaa ja tuetaan yritysten kilpailukykyä sekä hallinnon tehostumista. EDIC for Agri-Foodin kautta tehtävä kehitys tukee eurooppalaisten arvojen mukaista datan käsittelyä maatalous- ja elintarvikesektoreilla, huomioiden yksityisyyden suojan ja datan itsemääräämisoikeuden, läpinäkyvyyden, vastuullisuuden ja turvallisuuden, sekä demokratian turvaamisen.

Valtioneuvosto näkee, että liittyminen EDIC for Agri-Foodiin on Suomen edun mukaista ja tukee kansallisia tavoitteita. Valtioneuvosto esittää, että Suomi liittyisi perustajajäseneksi EDIC for Agri-Foodiin, sekä ennen sen virallista perustamista EDIC for Agri-Foodin toimintaa käynnistävään ranskalaiseen yhdistykseen.